

י"ח בכסלו תשע"ד 21/11/2013

לכבוד וועדת הפנים והגנת הסביבה

הנידון: הערות לתזכיר החוק-תיקון לחוק למניעת הסתננות

להלן הערות המרכז למדיניות הגירה ישראלית (איתן), בנוגע לתזכיר החוק למניעת הסתננות החדש.

1. תקופת הגג לשהייה במשמורת:

סעיף 30א(ג)(3) בתזכיר החוק קובע תקרת גג של שנה אחת בלבד לשהייה במשמורת. אנו סבורים שתקופת זמן זו איננה מספקת ויש חשש כי היא לא תיתן מענה הולם לתכלית החוק- מניעת הסתננות לישראל. על אף שתזכיר החוק כולל גם הקמת מתקני שהייה פתוחים, יעילותם של מתקנים אלה עדיין לא הוכחה, ולכן יש חשיבות לכך שתקופת המשמורת במתקנים הסגורים תאריך לתקופת זמן משמעותית יותר. אנו סבורים כי יש להאריך את תקופת המשמורת לתקופה של שנה וחצי לפחות. קיצור תקופת המשמורת בחצי בוודאי עונה לקביעה של כב' הנשיא גרוניס בפסקה 5 לפסק דינו: " לחוקק חוק חדש שיתיר החזקה במשמורת במשך תקופה קצרה באופן משמעותי משלוש שנים". יתירה מכך, תקופת זמן מקסימלית של 18 חודש נהוגה גם במדינות נאורות כמו שוויץ ואיטליה ואין סיבה הנראית לעין שמדינת ישראל, הניצבת מול אתגר חמור לא פחות של הגירה לא חוקית, תגביל עצמה אף יותר ממדינות אלו.¹

2. מדיניות כלפי מסתננים שבקשות המקלט שלהם נדחו:

א. התיקון לחוק החדש, בדומה לנוסח הקודם שבוטל, מחייב בדיקת בקשות מקלט של מסתננים הנתונים במשמורת תוך זמן קצוב. עם זאת, לא ברור מה מעמדם של מסתננים היושבים במתקנים הסגורים, או כאלו שכבר שוהים בתחומי ישראל, ובקשות המקלט שלהם נדחו. קושי זה התעורר בין היתר בפס"ד נגוסה טוקולו, שם קבע בית המשפט כי יש לשחרר מסתננת מאריתראה שבקשת המקלט שלה לא נבדקה בזמן, על אף שבקשת המקלט שלה נדחתה לאחר מכן.² נראה כי החוק לא נותן מענה ברור למעמדם של מסתננים ששוהים בישראל בניגוד לחוק, ללא עילת פליטות ואף ללא הזכות להנאה מחמת הספק לה זכאים מבקשי מקלט. כידוע, אין כרגע אפשרות מעשית להחזרה כפויה של מסתננים מאריתריאה וסודן גם במקרים של בקשות מקלט שנדחו, אך ישנה אפשרות שאף נוצלה כבר על ידי מספר רב של מסתננים, לחזרה עצמאית למדינתם. על כן, נראה כי אנשים שבקשת המקלט שלהם נדחתה אך נמנעים בכל זאת מחזרה עצמאית לארצות מוצאם, עונים בצורה מובהקת

¹ Global Detention Project:

<http://www.globaldetentionproject.org/countries/europe/italy/introduction.html>

<http://www.globaldetentionproject.org/countries/europe/switzerland/introduction.html>

² עמ"נ 01301-10-03 נגוסה טוקולו (אסיר) נ' משרד הפנים

להגדרות שבסעיף 30א(ד)(1) לחוק המוצע וכן על סעיף 13(ו) לחוק הכניסה לישראל. אך למרות זאת, בדברי ההסבר להצעת החוק כתוב במפורש כי "ההצעה לא תחול על עשרות אלפי המסתננים שכבר מצויים בישראל".

אמנם סעיף 32 ב(ב) (ישיבה במתקנים פתוחים) אמור לחול גם על מסתננים שאינם שוהים במשמורת, אך לאור העובדה כי למסתננים שבקשות המקלט שלהם נדחו אין כל עילה לשהות בישראל, יש חשיבות רבה להפעלת כלים מחמירים ויעילים יותר על מנת להביא להליך יציאה עצמאי חזרה למדינות המוצא, או למדינות צד ג. על כן, יש להוסיף לסעיף 30א(ד) סעיף הקובע כי מסתנן שבקשת המקלט שלו נדחתה והוא אינו שב מרצונו לארצו, יראה כמי ש "גירושו מישראל נמנע או מתעכב בשל העדר שיתוף פעולה מלא מצדו, לרבות לעניין הבהרת זהותו או הסדרת הליכי גירושו מישראל". יש להבהיר בנוסח החוק כי השמה במשמורת תחול גם על מסתננים שכבר שוהים בישראל, במידה ובקשות המקלט ידחו. מדתיות החוק המוצע כבר נקבעה כמובן בחוק הכניסה לישראל, ומדובר בתכלית חשובה ביותר.

ב. להשמה במשמורת מטרה חשובה נוספת, והיא מניעת הגשת בקשות מקלט חסרות בסיס, תוך שימוש בשיטת "המצליח" והטלת עומס רב על מערכת בחינת בקשות המקלט. מסתנן שאין לו עילה מבוססת ימנע מהגשת בקשה שכזו, כיוון שדחייתה פרושו השמה במשמורת עד ליציאתו מן הארץ.

3. התייצבות לצורך רישום:

תכלית סעיף 32יא(א) חשובה ואף מובנת. עם זאת, במצב הנתון בו מתקן השהייה ממוקם במקום מרוחק מאוד מאזור יישוב, רישום של שלוש פעמים ביום עלול לייצור מציאות של מתקן סגור דה פקטו ובכך לפגום במידתיות החוק על כל המשתמע מכך. כל זאת בעוד שניתן להשיג את אותה תוצאה רצויה בעזרת מספר רישומים נמוך יותר. ייתכן ובמקרה שהממשלה תבחר להקים מתקנים במקומות קרובים יותר למקום יישוב, יהיה צורך בשלושה רישומים על מנת למנוע אפקטיבית את היכולת לעבוד. על מנת לשמור על האפשרות הזו, נראה כי עדיף להעביר את הסמכות לקביעת מספר הפעמים שיש להירשם לשיקול דעתו של מנהל המתקן כפי שנקבע בתחומים אחרים בסעיף 32יב(א), ובלבד שישירת את התכלית של מניעת היכולת לעבוד ולא יפחת מפעם אחת במהלך היום וכן לקראת לילה.

בברכה,

יונתן יעקובוביץ-ראש תחום הסברה

טלפון: 0584003239, מייל: yj.eitan@gmail.com

איתן- מדיניות הגירה ישראלית (ע"ר 580561587), תא דואר: 16429, ירושלים, 96465.